

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

**ВЕЋУ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ ПРАВНО- ЕКОНОМСКИХ НАУКА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

Одлуком Наставно-научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду од 27.06.2024. године, именована је Комисија за оцену докторске дисертације кандидата Дејана Вујића под насловом „Реперкусије југословенске државности у време ДФЈ и ФНРЈ 1945–1963. године,“ у саставу:

1. Проф. др Зоран Крстић (Православни Богословски Факултет)
2. Проф. др Ивана Дамњановић (Факултет политичких наука)
3. Доц.др Дејан Јовановић (Факултет политичких наука)

Комисија је прегледала и оценила наведени докторски рад и на основу мишљења свих њених чланова, Наставно-научном већу Факултета политичких наука подноси следећи:

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Кандидат Дејан Вујић рођен је 25. августа 1979. године у Београду. Након завршених основних студија на Православном Богословском Факултету Универзитета у Београду, уписао је двогодишње академске студије на Факултету политичких наука, модул Политикологија религија, где је овај ниво студија завршио одбранивши специјалистички

рад под насловом „Значај Соломоновог храма за конституисање савремене државе Израел” са одличном оценом. Свештеник је Српске Православне Цркве, са службом у храму Св.Василија Острошког на Бањици, у Београду.

Објављени радови:

- Вујић Дејан, Гора Храма - угаони „камен спотицања” у блискоисточном сукобу, *Теолошки погледи, версконаучни часопис L (3/2017)*, ISSN 0497-2597, стр. 447-464.
- Вујић Дејан, Значај и проблеми верске наставе у Републици Србији из перспективе Политикологије религија, *Religija i tolerancija*, ISSN 1451-8759 (*Novi Sad, Vol.XVII No.31, januar-jun 2019.*, стр.21-35.

2. Основни подаци о дисертацији

Докторска дисертација **„Реперкусије југословенске државности у време ДФЈ и ФНРЈ 1945–1963. године,”** кандидата Дејана Вујића обухвата 272 стране стандардног формата. Рад је подељен на шест глава. Прву главу, *Појам југословенске идеологије као теорија и пракса до Другог светског рата*, кандидат је поделио на четири поглавља: *Уводна разматрања* (стр.3-15), *Ауторитарне идеологије*, (стр.15-24), *Социјалистичка идеологија*, (стр.24-27), *Ауторитарни аспекти социјалистичке идеологије*, (стр. 27-30), *Имплементација социјалистичке идеологије у пракси, и начини освајања власти* (стр.30-34), и два потпоглавља: *Социјалистичка држава: идеали и изазови* (стр.34-46), *Омасовљење прихватања социјалистичке идеологије* (стр.46-57). Друга глава носи наслов: *Социјалистичка идеологија у Југославији и КПЈ у Другом светском рату* (стр.57-84). Трећа глава насловљена је: *Институционализација социјалистичке идеологије у време ослобађања Југославије* (стр.84-106). Четврта глава, *Институализација социјалистичке идеологије од победе на изборима 1945. године* (стр.106-187), има три поглавља: *Идеолошке инструментализације државног апарата* (стр.112-146), *Резолуција Информбироа и промена динамике процеса екомомског развлашћивања грађанске класе у Југославији* (стр.146-160), *Идеолошке основе аграрне реформе и национализације имовине и средстава за производњу капитала у Југославији* (стр. 160-

187). Пета глава бави се *Идеолошки заснованим реперкусијама југословенске државности у време ДФЈ*, (стр. 187-218), и обрађује *Западну буржоаску демократију* (стр. 205-207), *Совјетску демократију* (стр. 207-208), и *Народну демократију* (стр. 208-218).

Шеста глава, *Идеолошки засноване реперкусије југословенске државности у време ФНРЈ*, (стр. 218-267), има четири потпоглавља, и то: *Промена економских односа* (стр.222-237), *Насилна изономија* (стр.237-242), *Промена опитих културних образаца у Југославији 1945-1963* (стр. 242-257), *Промене у домену политичке културе у Југославији 1945-1963* (стр. 257-267). *Закључна разматрања* (стр.267-272), сумирају излагање и доносе резултате до којих је кандидат у истраживању дошао.

Поглавља су систематично, тамо где је оправдано, подељена на већи број потпоглавља, чиме је учвршћена структура и олакшано читање рада. Списак коришћене литературе заузима 11 страна (стр. 272-283). Докторска дисертација представља заокружену логичку целину у научном, стручном и методолошком смислу. Увидом у евиденцију Факултета политичких наука и Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду, утврђено је да до сада није брањена докторска дисертација под тим насловом.

3. Предмет и циљ дисертације

Предмет истраживања докторске дисертације „Реперкусије југословенске државности у време ДФЈ и ФНРЈ 1945–1963. године,” кандидата Дејана Вујића тиче се промене друштвено-политичке парадигме у Југославији у двадесетогодишњој политичкој пракси, у односу на стање у периоду који је претходио; ове промене су темељно истражене кроз понуђене референтне тачке (напуштање установљених образаца понашања, успостављање нове структуре власти, промена концепта образовања, урушавање приватне својине као претпоставка за наметање промена у друштвеној пракси у домену економије) на ваљан начин. У фокусу докторског рада кандидата Вујића су разматрања о догађајима, чиниоцима, актерима и њиховим међусобним релацијама кроз које се предмет рада операционализује; интерпретативности су у складу са понуђеном теоријском основом,

политичка историја Југославије у задатом периоду не оптерећује излагање, будући уско фокусирана на насловне референце, са посебним нагласком на особености југословнског самоуправног социјализма у односу на сличне системе у истом периоду, и његове последице како по политички живот у Југославији, тако и међународне односе.

Просторно одређење предмета истраживања везано је за територију Федеративне Народне Републике Југославије у ширем смислу, а у ужем Републике Србије, на чијим су се просторима одиграли процеси које истраживање третира.

Временско одређење предмета истраживања ограничено је на три периода, од којих је први непосредно после Другог светског рата на просторима Демократске Федеративне Југославије (1945), односно Федеративне Народне Републике Југославије (1945–1963), где се тежило подражавању совјетског модела у изградњи социјалистичког друштва. Други период обухвата време после Резолуције Информбироа до Стаљинове смрти (1948-1953), а трећи завршава Уставом из 1963. године, када је промењено име државе у Социјалистичка Федеративна Република Југославија, чиме је коначно, транспарентно и формално озваничен крајњи циљ борбе носиоца друштвених и класних промена – стварање социјалистичке државе. Овим је одређен и временски оквир истраживања: од 1945. до 1963. године.

Кандидат Дејан Вујић истражује комплексну тему, до сада недовољно истражену у нашој научној литератури, и указује на неопходност интердисциплинарног приступа из угла политичких, историјских, правних, економских и богословских наука као смерницу за будућа истраживања.

Из увида у написану дисертацију, Комисија закључује да је кандидат, суочен са бројним потешкоћама успешно и аналитички приступио расположивој грађи, доносећи логички исправно изведене импликације своје анализе, уобличавајући је у кохерентну форму, и обрадивши све кључне аспекте инсталирања апаратуре нове југословенске државности, као и утицај југословенског самоуправног социјализма на друштвено-политичке прилике у Југославији у Двадесетом веку.

Научни циљ овог истраживања кандидата Дејана Вујића има утемељење у очекивању да буде усмерено у правцу научне дескрипције узрочно-последичних односа имплементације конкретне идеологије у друштвеној пракси у Југославији, односно Србији као

постављеном просторном оквиру, како би се класификовале происходеће особености партикуларне идеологије југословенског социјализма. Ерминевтичким приступом прецизније се објашњавају појаве, њихови узроци, процеси и улоге политичких субјеката у конструисању нове идентитетске основе друштва. Такође, циљ се огледа у покушају прилагођавања методолошког оквира карактеристикама предмета који се истражује, истицањем значајних сегмената и стварању предуслова за будућа свеобухватнија истраживања.

Друштвени циљ истраживања огледа се у идентификовању негативних последица политичке и социјалне револуције током и по окончању Другог светског рата на овим просторима. Материјалне се тичу права, угледа, иметка и, коначно, живота политичких неистомишљеника, али и њихових потомака, који још ишчекују рехабилитацију. Такође, последице духовног и културолошког дисконтинуитета условљене наметањем промена у оквиру идентитетског наслеђа, а које су произведене потискивањем претходног вредносног система и стварањем нове традиције засноване на идеолошким основама.

У свом истраживању Вујић је дошао до низа значајних закључака, изложених прегледним и јасним научним стилем. Вишеструка сложеност предмета научног проучавања захтевала је од кандидата не само да истражи конкретне историјске и друштвено - политичке узроке третираних деловања већ и да се избори са значајним истраживачким потешкоћама, имајући у виду неистраженост теме, временску дистанцу од догађаја који се истражују, и још увек недоступну архивску грађу у пуном обиму. Кандидат темељи своје истраживање на грађи кључних аутора који су проблему пришли из других научних области, махом из историјског спектра, пазећи притом да их интерпретира у кључу политиколошке теоријске парадигме. У складу са оваквим одређењем предмета истраживања кандидат се одлучио да примени адекватне методе за проучавање теме дисертације. На тај начин, резултати његовог истраживања доприносе стицању нових сазнања, где би се научни и теоријски допринос рада огледао и у понуди смерница за детектовање садашње идентитетске базе, што је од значаја у тренутним друштвеним околностима.

4. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У својој докторској дисертацији, кандидат Дејан Вујић пошао је од основне хипотезе која гласи: „сваки идеолошки систем креира представу о реалитету у складу са сопственим идеолошким поставкама. Социјалистичка идеологија је значајно утицала на политичке процесе у ДФЈ и ФНРЈ. Инструментализација институција и државног апарата партијске државе у Југославији у периоду 1945–1963 носиле су промене које су се огледале у употреби политичког насиља ради постизања циљева друштвене револуције кроз спровођење његових различитих облика, од којих уздвајамо политичко убиство, терор, репресију и репресалију.”

Из изнетог следе посебне хипотезе:

- 1) Репресивни идеолошки системи у тренутку доласка на власт настоје да преобликују затечено стање и да систем вредности прилагоде сопственом светоназору.
- 2) Социјалистички режим успостављен на простору ДФЈ и ФНРЈ имао је елементарно ауторитарног што се види кроз случајеве спровођеног терора: одузимање имовине, суспензија верских слобода, оснивање система затвора за политичке затворенике.
- 3) Новоуспостављени режим етаблирао је вредности углавном позициониране наспрот демохришћанској културолошко-идентитетској основи већине становништва у Србији кроз теорију о класно-колективном идентитету.
- 4) Социјалистички режим је тежио да промени идентитетско-културолошку парадигму становништва. У појединим случајевима у том циљу су коришћене репресија и репресалија.
- 5) У складу са теоријом о политичкој држави, тврдимо да је државни репресивни апарат у виду војске, полиције и правосуђа имао кључну улогу у спровођењу политичког насиља.

- 6) Сви преостали институционални сектори унутар државе такође су коришћени у циљу репресије, и у том случају су се употребљавали сви ресурси доступни тоталитарној држави ради криминализације политичких противника.
- 7) У периоду 1945–1963, кроз процес друштвене револуције и, нарочито, случајевима спровођења политичког насиља, етос становништва је у одређеној мери одвојен од дотадашњих вредности које су се налазиле у његовој основи.
- 8) Тек са урушавањем социјалистичког режима отвара се простор за критичко преиспитивање потенцијално негативних последица ауторитарне вишедеценијске владавине, чије објективно сагледавање и разумевање омогућује постављање платформе за суштинску демократизацију друштва и државе.

Побројане посебне хипотезе представљају истраживачки оквир у коме Вујић верификује постојећа научна сазнања. Истовремено, кандидат је успео да кроз непосредно истраживање, на основу доступне научне, стручне и друге расположиве грађе систематизује и допуни досадашња сазнања по том основу, као и да пружи оригинално тумачење особености југословенског самоуправног социјализма, и његовог утицаја на политичку историју Србије. Комисија констатује да је кандидат научно потврдио како своју основну хипотезу, тако и из ње изведене посебне хипотезе што указује на ваљан истраживачки приступ. Комплексност предмета истраживања и хипотетичког оквира изискивали су коришћење великог броја општих научних и основних посебних метода, као и комбиновање приступа и методских поступака. Кандидат је истраживању приступио пре свега користећи претежно квалитативне методе. У складу са изнетим, од основних метода у истраживању користитио је дескрипцију и анализу садржаја примарних и секундарних извора. Такође и синтезу, у циљу објашњења веза између анализираних чинилаца. Конкретизацијом се са равни општег креће ка посебном и појединачном, у циљу прецизнијег објашњења политичких идеја. Поред тога, користи и дедукцију и индукцију, као и експликацију и проспекцију (антиципативни приступ). Од општенаучних метода користи хипотетичко-дедуктивну методу, која полази од искуства и провереног искуственог сазнања. Затим, теорију модела понашања, и компаративну методу у упоредној анализи друштвених пракси пре, и за време социјалистичке револуције, и њихову рефлексiju на данашњицу. Као најважнију методу прикупљања и обраде података, Вујић је користио анализу садржаја докумената и студију случаја. У складу са

емпиријском епистемолошком основом, у раду је коришћена идеациона аргументација, за разумевање феномена идеолошких реперкусија.

5. Кратак опис садржаја дисертације

Докторска дисертација кандидата Дејана Вујића на тему „Реперкусије југословенске државности у време ДФЈ и ФНРЈ 1945–1963. године,” структурно је подељена на шест поглавља, у оквиру којих је поред уводна и закључних разматрања и библиографија. Нека поглавља су, тамо где је то било неопходно, подељена на више потпоглавља.

У првој глави под насловом „Појам југословенске идеологије као теорија и пракса до Другог светског рата” уводни део дисертације се бави полазним методолошко-теоријским разматрањима, где су представљени предмет и циљеви истраживања, хипотезе, методе и научна и друштвена оправданост истраживања, објашњен је појам идеологије уз помоћ најзначајнијих академских дефиниција које се на њега односе. Разматрају се етимологије речи *идеја* и *идеологија* и њихов развој и значење кроз историју, са посебним освртом на основне функције идеологије које су важне у друштвено-политичком контексту.

У *првом поглављу*, под називом „Ауторитарне идеологије” кандидат излаже објашњење појма *ауторитаризам* и размотрени су начини његове имплементације у идеологију и политички систем, као и најосновније напомене о применама такве идеологије у политичкој пракси у досадашњој историји.

У *другом поглављу* „Социјалистичка идеологија” кандидат тврди да она представља посебан вид ауторитарне идеологије, који обрађује на исти начин како је наведено у претходном потпоглављу, са изузетком примене у политичкој пракси, што је предмет наредног поглавља.

У *трећем поглављу*, „Ауторитарни аспекти социјалистичке идеологије,” кандидат указује да се кроз ограничавање политичке слободе и репресију опозиције, илуструју

ауторитарни аспекти социјализма. У таквим системима, права грађана и друштвене слободе се често жртвују ради насилог очувања стабилности и одржавања контроле над друштвом. Ово може угрозити основне принципе демократског управљања што је у теорији супротстављено светоназорима социјализма у његовим мање агресивним варијантама.

Четврто поглавље, „Имплементација социјалистичке идеологије у пракси и начин освајања власти” објашњава како стварање критичне масе присталица социјалистичке револуције против актуелне власти делују субверзивно (штрајкови, демонстрације /протести, нереди, немири). По стварању критичне масе власт се осваја насилним путем, оружаном побуном чији је исход револуционарни преврат, а потом и промена друштвеног уређења.

У *првом потпоглављу* трећег поглавља, „Социјалистичка држава,” Вујић анализира како се промена друштвеног уређења врши инструментализацијом институција способних да врше насиље (војска и полиција), насилним наметањем модела уређења политичког система и читавог друштва у складу са идеолошким начелима социјализма уз помоћ тих институција, легализацијом таквог стања инструментализацијом правосуђа, насилном променом својинских односа, трансформацијом приватне имовине у друштвену, с обзиром на то да је доминантно присутна социјалистичка идеологија обликовала државне институције.

У *другом потпоглављу* назива „Омасовљење прихватања социјалистичке идеологије,” кандидат излаже наредни корак имплементације који би био идеолошка инструментализација образовног система и његових институција, контрола медија и њихово стављање у службу промовисања социјализма као позитивног и пожељног модела друштвеног и политичког уређења, затим културе и целокупног јавног живота.

У другој глави која се, како јој наслов каже, бави „Социјалистичка идеологија у Југославији и КПЈ у Другом светском рату,” излажу се околности у којима су југословенски социјалисти освајали власт, као и како су оне налагале делимично одступање од предвиђеног обрасца. Те околности су наметале поступност у процесу институционализовања социјалистичке државности и идеологије, а локалне прилике и

особености су захтевале модификовање револуционарног узора, што је резултирало стварањем различитих прелазних форми, названих народном демократијом. Критична маса присталица је стварана политичком мимикријом. Током рата КПЈ свој ангажман није називала револуцијом, него Народноослободилачком борбом, прикривајући примарни циљ – освајање власти и промена политичког система, због потребе да у редове своје војске привуче што већи број људи.

У трећој глави, насловљеној „Институционализација социјалистичке идеологије у периоду ослобађања земље” кандидат Дејан Вујић бави се збивањима од уласка Црвене армије на територију Југославије, ослобођењем престонице и успоставом привремене власти, те готово потпуним и извесним уништењем ројалистичких оружаних снага, што је створило потребу за скривањем стварних ратних циљева југословенских социјалиста (освајање власти и промена друштвеног уређења). Овај период одредио је ослобођењем Београда 20. октобра 1944. године и одржавањем првих парламентарних избора 11. новембра 1945, који можемо назвати периодом могућег револуционарног терора, када су под изговором очувања тековина НОБ вршена масовна и неселективна убиства, не само политичких противника, него и неистомишљеника који нису представљали никакву реалну опасност по социјалистички режим. У револуционарни терор могу се сврстати и пребијања, застрашивања и други облици политичких притисака током предизборне кампање.

Четврта глава третира „Институционализацију социјалистичке идеологије од победе на изборима 1945. године” после којих су различитим средствима уклоњене демократске опције, услед чега, сматра кандидат, постоји могућност успостављања монопола унутар коалиције *Народни фронт* и на крају фузионисања социјалистичких странака у једнопартијски систем. Након тога уследило је најпре економско, а потом и политичко развлашћивање грађанске класе.

У првом поглављу Вујић истражује да ли је Револуција могла да буде изведена без „идеолошке инструментализације државног апарата,” која представља основу револуционарне праксе љењинистичко-стаљинистичке доктрине, спроведене коришћењем насиља као инструмента наметања револуционарних друштвених концепција и сламања наслеђених друштвених структура системом државне репресије и контроле. Стиче се увид у то да ли је војска од оснивања била под контролом партије, а њени руководиоци

кадрови, организатори и команданти били чланови ЦК КПЈ. Поред монопола над силом (војском и полицијом) у процесу конституисања и одржавања револуционарне социјалистичке власти од важности је и могућност партијске контроле над правосудним системом. Остваривана је преко кадровске политике у правосуђу, кроз репресивно законодавство и вршењем притиска на остатке релативно независне адвокатуре. Судски процеси политичким неистомишљеницима били би немогући без потпуне контроле над правосуђем. Инструментализација полиције, тужилаштва и судова у обрачунима са политичким противницима добила је тако законску основу. Установа Јавног тужиоца је имала широка овлашћења и својом улогом негирала независност судства. Ислеђивања су била у надлежности јавних тужилаца, који су обавезно били чланови КПЈ, вршила их је ОЗНА, а изнуђена признања кривице под тортуром су сматрана ваљаним. Поред избора лаика за судије, додатни елемент лаицизације правосуђа је био избор народних тужилаца, уведених маја 1945, који су били предвиђени као помоћ јавним тужиоцима. Њих су бирали грађани на својим зборовима у предузећима, надлештвима, установама, улицама и насељима.

Друго поглавље се бави „резолуцијом ИБ-а, и променом динамике процеса економског развлашћивања грађанске класе.” Југословенска власт је, по налазима кандидата Дејана Вујића, одлагала национализацију до краја 1946. да не би отежавала себи преговарачке позиције око западних граница, за шта јој је била потребна и подршка западних демократских држава и због унутрашњих политичких прилика везаних за изборе 1945. године. Посебан правни проблем је била национализација капитала и имовине страног порекла. Постојала је и разлика између југословенског државног и међународног законодавства по питању кривичне одговорности за сарадњу са окупатором, јер потоње није препознавало пасивну сарадњу као преступ. Други круг национализације је спроведен 1948. године и обухватао је мања предузећа. Није имао директне везе са Резолуцијом Информбироа, само је због ње започет раније него што је првобитно било планирано. Након 1948. године настала је у домену економије и управљања предузећима идеолошка особеност југословенског социјализма – *радничко самоуправљање*.

Треће поглавље, „идеолошке основе аграрне реформе, национализације имовине и средстава за производњу и капитала” истражује на који начин је аграрном реформом

Југословенска власт испуњавала више социјално-економских и политичких циљева које је истицала у ранијем периоду: експропријацију земље велепоседника, социјално и економско обезбеђење сељака и правичнију расподелу земље. КПЈ се на Петој земаљској конференцији изјаснила за бесплатну расподелу велепоседничке, црквене и државне земље. Вујић даље истражује начине на које су аграрном реформом и колонизацијом успостављени нови својински односи на селу и испуњена очекивања сељака, тј. ограничења опсега приватног власништва над пољопривредним земљиштем. Аграрна реформа је изведена у две етапе: прва – одузимање земље је трајала до 15. марта 1946.; а друга – расподела је завршена до 1948. године. Представљена је као идеолошко-политичка, економска и социјална мера којом је настављено економско слабљење идеолошких противника. Непосредни ефекат је био стварање претежно малих и средњих поседа и онемогућавање примене агротехничких мера и модерне пољопривреде, што је принудило сељаке да траже додатне изворе прихода у индустрији и миграције сеоског становништва у градове.

Пета глава, „Идеолошки засноване реперкусије југословенске државности увреме ДФЈ” полази од претпоставке да је укидање грађанског друштва и парламентарне демократије вођено теоријом и праксом бољшевичке револуције. Најпре су различитим средствима ликвидирани демократске опције, потом успостављен једнопартијски систем. То се називало остваривањем демократије вишег типа. Према доктринарном схватању, постоје три врсте демократије: западна буржоаска демократија, совјетска демократија и народна демократија. Сматрано је да је грађанска демократија резултат капиталистичког поретка и да она формално предвиђа једнака права за све друштвене слојеве, али су у пракси материјална средства за производњу у рукама једне друштвене класе. За разлику од ње совјетска демократија је спојила демократску форму и демократску садржину и на тај начин достигла највиши степен развоја демократије. То је демократија *вишег типа*, демократија за већину радника, сељака и поштену интелигенцију. Народна демократија је, пак, настала у специфичним условима народноослободилачког и антифашистичког рата и представља прелазну фазу ка изградњи совјетске демократије.

Шеста глава носи назив „Идеолошки засноване реперкусије југословенске државности увреме ФНРЈ.” У *првом поглављу*, насловљеном „Промене економских односа“, кандидат

се бави одузимањем имовине након лишавања грађанских и политичких права, политичких опонената и неистомишљеника. Предратни привредни систем који је био заснован на тржишној привреди и приватној својини, замењен је у послератном периоду социјалистичким концептом привреде са доминацијом државног, односно друштвеног власништва, државног тржишног интервенционизма и монопола. Тај концепт је, према социјалистичкој идеолошкој доктрини, онемогућавао експлоатацију, водио ка ослобођењу потлачених маса радника и сељака и успостављао друштво на начелима социјалне правде. Он је био уједно и пут за модернизацију друштва. Концентрација свих средстава за производњу у рукама државе омогућавала је планирање и спровођење индустријализације као услова за привредни и друштвени развој, али и омасовљење радничке класе. Мера економског развлашћивања је била и национализација. Национализацијом се нису мењали само својински односи, него и систем привређивања.

Друго поглавље, „Насилна изономија,” уже одређује околности под којима је по ослобођењу било неопходно економско развлашћивање политичких опонената, како би се задржала и учврстила освојена власт. Ситуација у којој би политичка моћ била у рукама КПЈ, а економска у рукама грађанства је била неодржива. Са друге стране, спољнополитичке прилике и потреба за добијањем међународног признања диктирали су спорији темпо промене својинских односа и друштвено-економске структуре, па је тако економско развлашћивање трајало пет година и одвијало се у три етапе.

У трећем поглављу шесте главе, насловљеном „Промена општих културних образаца,” Вујић отвара питања промене у образовном систему. Наставни планови и програми су измењени у складу са идеолошким матрицама социјализма, наставни кадар који је сматран неподобним је уклоњен са катедри, у средње школе и на факултете су уведени обавезни предмети са идеолошким политиколошким садржајем. Веронаука је избачена из грађанских школа. Верске школе и факултети су избачени из образовног система. Садржаји из свих области културе су строго цензурисани и сведени претежно на оне који афирмишу социјалистичку идеологију.

У четвртном поглављу, „Промене у домену политичке културе,” кандидат Дејан Вујић анализира промене видљиве у дивинизацији ауторитарних вођа и изградње култа личности, успостави редистрибутивних економских односа, државног интервенционизма у

решавању локалних проблема (инфраструктура) и личних (запослење), стварању друштвених елита чији елитизам се не заснива знању и способностима, него на партијској лојалности.

Закључна разматрања садрже поређење формираних образаца политичке културе у времену социјализма са данашњим у циљу доказивања њихове потенцијалне сличности, односно исте идеолошке матрице, и порекла како би се показала њихова неспојивост са демократским уређењем друштва, и подстакла иницијатива за основу идеолошке промене као и даља теоријска истраживања у том правцу.

6. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Методолошку основу овог рада чини теоријско истраживање које је у великој мери засновано на пажљивој анализи садржаја докумената, те научне литературе еминентних домаћих и страних аутора. Да би квалитетно истражио предмет истраживања свог докторског рада, кандидат Дејан Вујић је морао да пре свега конструише чврст и кохерентан категоријални апарат, односно да, ослањајући се на постојећу научну литературу, теоријски концептуализује идеје самоуправног социјализма, механизме његове инсталације, као и реперкусије којима је овај процес преобликовао политички и друштвени модалитет Југославије у Двадесетом веку. Затим је било неопходно анализирати бројне примарне и секундарне историјске изворе и историјски и друштвено-економски контекст у коме се појављује социјализам као облик друштвеног уређења, начина на који је деловао и делује како на локалном, тако и на међународном нивоу. Кандидат је показао темељно познавање рецентне научне литературе, разумевање различитих теоријских приступа као и научних метода. Из наведеног произилази да је на основу теме, којом се као с предметом овог истраживања кандидат бавио, било неопходно поставити низ основних питања и пратећих потпитања, као што су пре свега:

- да ли је и, ако јесте, у којој мери социјалистичка идеологија извршила негативан утицај на државни институционални систем и друштвену праксу?

- како применити социјалистичке принципе у реалном свету, без губитка фокуса на важност демократских вредности, у друштвима која теже балансу између социјалне правде и заштите основних грађанских права?
- Друштвено – политичке последице по она друштва, укључујући и српско, која су дуго била излагана тоталитарној власти под социјалистичком управом, могу се сагледати тек са временском дистанцом, и могу бити вишеслојне, уз отварање великих, најпре етичких питања: на основу ког и каквог политичког искуства, и изградње квалитета личности појединца јесте у опште могуће отиснути се у процесе демократизације? На основу којих вредносних норми?
- Да ли је могуће на идеолошко – теоријском плану, начинити отклон од наслеђа које је потрло све претходујуће нормативе, повратком на стање пре историјске тачке пресека, старе један век? Или пак могућност лежи у праћењу савремених токова, уз одабир најприкладнијег обрасца за конкретно друштво у транзицији?

и на њих свакако дати и ваљане одговоре, што је кандидат веома успешно и учинио. Комисија је установила да је кандидат Дејан Вујић на основу коректно дефинисаног проблема, предмета, циљева и хипотеза истраживања на задату тему остварио у свом докторском раду **следеће резултате и научни допринос**: Кандидат је изабрао веома значајну и актуелну тему која није довољно истраживана и аргументовано је указао на потребу да се на један свеобухватан начин обради. Поменутом темом су се највише бавили историчари, затим социолози и културолози, али је остала недовољно истражена у домену политичких наука и политичке теорије, одакле произилази научна оправданост овог рада у циљу да се научни фонд о овој комплексној теми допуни, као и у теоријском настојању да се предмет истраживања додатно расветли. Постојећи радови у области политикологије нису посветили довољно пажње локално дискурсивним самобитностима, услед методолошке неприлагођености. Намера аутора није да понуди целокупну прикладну методолошку основу, већ да успостави основне смернице корисне за будуће истраживање.

Друштвени допринос се огледа у настојању да се, колико је могуће, научним и неутралним приступом направи отклон од нормативног сагледавања претходне друштвене праксе, било да се полази од идеолошких ставова који то оправдавају, или заузимања контрапункт

позиције. Скретање пажње јавности на ову тему, уз могућност преобликовања вишедеценијског индукованог начина мишљења и вредновања требало би да олакша процес инклузије у свет демократских друштава.

Комисија констатује да је у раду примарно коришћена референтна литература еминентних домаћих и страних аутора. Број цитата и приложени списак литературе, који броји приближно 200 библиографских јединица – научних монографија и чланака – доприносе уверењу Комисије да је кандидат имао у свом раду богате документационе изворе и добро одабрану библиографску теоријску подршку. Опредељење кандидата да се у свом истраживању користи референтном домаћом и страном литературом и другим документима, као и избор релевантних метода истраживања учвршћује закључак Комисије о свеобухватно исправној и модерној методолошкој усмерености кандидата.

Закључак Комисије

Докторска дисертација Дејана Вујића под насловом „Реперкусије југословенске државности у време ДФЈ и ФНРЈ 1945–1963. године,” обрађује научно значајну и сложену проблематику, а постигнути резултати истраживања представљају запажен допринос у смислу ваљаног обухватања теме, с једне, и стварања могућности њеног даљег и дубљег сагледавања, с друге стране. На основу анализе и критичке оцене докторске дисертације, Комисија једногласно закључује следеће:

- Докторска дисертација под напред наведеним насловом је урађена у складу са усвојеним пројектом и одобрењем Наставно–научног већа Факултета политичких наука.
- Докторска дисертација је резултат самосталног теоријског рада и спроведеног истраживања кандидата. У њој су систематизована и верификована постојећа научна сазнања о предмету истраживања и сазнања до којих се дошло спроведеним истраживањем. Она представља логичку и заокружену целину са свим неопходним елементима код овакве врсте писаних материјала, а посебно научних радова.
- Докторска дисертација кандидата Дејана Вујића представља темељну и систематску анализу реперкусија државности самоуправног социјализма у Југославији, њен утицај на политичку и друштвену праксу, са посебним акцентом на преобликовани етички систем вредности и последице истог. У том погледу, дисертација представља теоријски допринос политичким наукама, историји, али и друштвеним наукама уопште.
- Докторска дисертација је писана разумљивим, једноставним, стручним језиком, као и рецептивно-адекватним стилем.

Рад представља значајан научни допринос у образовно–васпитном смислу, као основа за даља истраживање у тој области.

7. Предлог Комисије

На основу укупне и критичке оцене садржаја докторске дисертације, чланови Комисије једногласно оцењују да докторска дисертација кандидата Дејана Вујића под насловом **„Реперкусије југословенске државности у време ДФЈ и ФНРЈ 1945–1963. године,”** представља оригинално и вредно научно дело, настало самосталним истраживачким радом, и да као такво има довољну теоријску и практичну вредност да би могло бити јавно брањено. Имајући у виду значај истраживања и проблематике, резултате истраживања и изведене закључке, Комисија позитивно оцењује докторску дисертацију кандидата Дејана Вујића, под насловом **„Реперкусије југословенске државности у време ДФЈ и ФНРЈ 1945–1963. године,”** и једногласно се опредељује да

ПРЕДЛОЖИ

1. Да Наставно-научно веће Факултета политичких наука Универзитета у Београду прихвати позитивну оцену докторске дисертације Дејана Вујића под насловом „Реперкусије југословенске државности у времеДФЈ и ФНРЈ 1945–1963. године,” и одреди Комисију за одбрану докторске дисертације.
2. Да се стави на увид научној јавности оцењена докторска дисертација Дејана Вујића и овај Извештај о оцени докторске дисертације да би се стекли сви услови за њену јавну одбрану.

У Београду ,
КОМИСИЈЕ:

ЧЛАНОВИ

Проф. др Зоран Крстић

Проф. др Ивана Дамњановић

Доц. др Дејан Јовановић